

VERDUURZAMING SPORTACCOMMODATIES: TANDJE ERBIJ?

Het halen van de duurzaamheidsdoelstellingen is
nog een flinke opgave

Het versterken van de Nederlandse sportinfrastructuur is noodzakelijk om de sportsector toekomstbestendig te maken. Dat staat in het in 2018 gepresenteerde Nationaal Sportakkoord. Diverse partijen onderschreven de bijbehorende doelstellingen. Hoever zijn we inmiddels? Hoe ziet de sportinfrastructuur er nu uit? Het Mulier Instituut geeft antwoord op deze vragen in zijn jaarrapport *Duurzame sportinfrastructuur 2021*. Directeur Remco Hoekman: “Gemeenten en verenigingen steken veel energie in de verduurzaming van hun sportaccommodaties, maar het bereiken van de doelstelling is nog ver weg.”

Door: **IJdo Groot**

In het Nationaal Sportakkoord is de ambitie uitgesproken dat iedereen in Nederland nu en in de toekomst zonder belemmeringen in een veilige en gezonde omgeving plezier in sport en bewegen kan hebben. Deze ambitie is uitgewerkt in zes thema's. Een van de zes gaat over de opgave een functionele, goede en duurzame sportinfrastructuur te bewerkstelligen. Het Mulier Instituut monitort de ontwikkelingen rond dit sportakkoord-thema en brengt sinds 2019 jaarlijks rapport hierover uit. In november vorig jaar verscheen het derde jaarrapport op rij, waarin de stand van zaken anno 2021.

VERDUURZAMING

Net als in voorgaande rapporten wordt een compleet en gedetailleerd beeld gegeven van het actuele landschap van de sportvoorzieningen in Nederland. Daarnaast biedt het nieuwste jaarrapport ook dit keer een overzicht van de vraagstukken, opgaven, ontwikkelingen en opbrengsten rond drie subthema's: de verduurzaming van het sportvastgoed, het verbeteren van de exploitatie van sportaccommodaties en het beweegvriendelijker maken van de omgeving.

De monitoring van de duurzaamheid van sportvoorzieningen is gekoppeld aan de doelen en uitgangspunten in de Routekaart Verduurzaming Sport uit 2020. In deze routekaart zijn de klimaatdoelstellingen uit het Klimaatakkoord vertaald naar de sport. “We zien dat gemeenten en verenigingen veel energie steken in de verduurzaming van hun sportaccommo-

daties”, zegt Remco Hoekman, redacteur van het jaarrapport *Duurzame sportinfrastructuur 2021* en directeur van het Mulier Instituut. “Ondanks de coronapandemie in 2021 werd nog steeds geïnvesteerd in duurzaamheidsmaatregelen en energiereductie. Positief vind ik bijvoorbeeld het hoge kwaliteitsniveau van de inschrijvingen voor de verkiezing Sportaccommodatie van het Jaar, die in 2022 voor de derde keer wordt gehouden. Het doel van deze verkiezing is sportverenigingen te inspireren en uit te dagen tot het verduurzamen van hun accommodatie. Er zaten heel inventieve en vooruitstrevende verduurzamingsprojecten bij.”

Anderzijds constateert Hoekman dat nog veel moet gebeuren om de doelstellingen

betreffende verduurzaming te halen. “Voor de sport is onder meer afgesproken dat in 2050 alle sportaccommodaties CO2-arm zijn. Deze datum lijkt ver weg, maar als tussendoel moet al in 2030 een CO2-reductie van 49 procent – ten opzichte van 1990 – zijn gerealiseerd. Om dit doel te halen, zullen van de meer dan 21.000 sportaccommodaties die ons land rijk is, honderden sportaccommodaties per jaar CO2-arm of CO2-neutraal moeten worden gemaakt. Dat is een flinke opgave en vraagt per accommodatie om meerdere maatregelen op het gebied van verduurzaming en energiereductie. In dat licht vind ik het opvallend dat de stimuleringsregeling BOSA – subsidie voor bouw en onderhoud sportaccommodaties – in 2021 niet helemaal benut is door de sportorganisaties,

“HET HALEN VAN DE CO2-REDUCTIEDOELSTELLING IN 2030 IS EEN FLINKE OPGAVE EN VRAAGT PER ACCOMMODATIE OM MEERDERE MAATREGELLEN OP HET GEBIED VAN VERDUURZAMING EN ENERGIEREDUCTIE”

Remco Hoekman (directeur Mulier Instituut)

waarvoor deze regeling is bedoeld. Een sportorganisatie kan subsidie aanvragen voor de eigen sportaccommodatie als wordt geïnvesteerd in onder andere verduurzaming, circulariteit en klimaatadaptatie. Ook de pot van SPUK Sport, een subsidieregeling voor gemeenten die eveneens voor de verduurzaming van sportaccommodaties kan worden gebruikt, is niet volledig benut. Dit ligt aan de werkelijke uitgaven van gemeenten, die achterlopen bij het aangevraagde bedrag in de SPUK Sport. Dat lijkt voornamelijk een gevolg te zijn van uitstel van investeringen en onderhoud. We hebben alleen nog niet goed in beeld wat dit betekent voor de voortgang op de verduurzaming van sportaccommodaties. Dat gaan we nog nader onderzoeken.”

MAATREGELEN

Om ontwikkelingen te kunnen schetsen, worden op sommige aspecten vergelijkingen gemaakt tussen de successievelijke jaarrapporten. Hoekman: “Binnen het thema duurzaamheid is het belangrijkste vraagstuk de mate waarin duurzaamheidsmaatregelen hebben geleid tot energie- en CO2-reductie. We hebben daarom in kaart gebracht wat het gemiddelde verbruik van elektriciteit en gas per voorzieningstype was in 2018. Dit zien we als een 0-meting. In de komende maanden verwachten we dat CBS de energiegegevens over 2019 en mogelijk latere jaren beschikbaar stelt. Aan de hand van deze cijfers kunnen we in het eerstvolgende jaarrapport aangeven wat de effecten zijn van de energiebesparende maatregelen die sinds 2018 zijn genomen.”

Op dit moment is er nog geen overzicht van de genomen maatregelen per accommodatie. Het is ook nog niet duidelijk of met deze maatregelen de duurzaamheidsdoelen zullen worden gehaald. “Er zijn

“HET IS OPVALLEND DAT DE STIMULERINGSREGELING BOSA – SUBSIDIE VOOR BOUW EN ONDERHOUD SPORTACCOMMODATIES – IN 2021 NIET HELEMAAL BENUT IS DOOR DE SPORTORGANISATIES”

Remco Hoekman (directeur Mulier Instituut)

nog veel oudere sportaccommodaties in Nederland, die onvoldoende zijn geïsoleerd. Als zonnepanelen worden geplaatst maar de isolatie wordt niet aangepakt, wordt waarschijnlijk de vereiste energie- en CO2-reductie niet bereikt. Vanuit de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland wordt nu gewerkt aan een evaluatie van de periode 2019 tot en met 2021, mede op basis van onze data uit de jaarrapporten, en een doorkijk gegeven naar de toekomst van de verduurzaming in de Nederlandse sportsector. Dit zou in het najaar gereed moeten zijn en functioneren als een herijking van de Routekaart Verduurzaming Sportsector.”

SPORT NL GROEN

Het jaarrapport maakt gewag van een initiatief van de werkgroep CO2-reductie van het Sportakkoord: een online tool voor verduurzaming van sportaccommodaties. Met deze tool, Sport NL Groen geheten, kunnen accommodatie-eigenaren en

exploitanten een verduurzamingsadvies op maat krijgen, alsook inzicht in subsidie- en financieringsopties. De tool is ontwikkeld door CFP Green Buildings in opdracht van NOC*NSF, namens de Sportakkoord-partners. “Een belangrijk initiatief. Het nieuwe platform levert niet alleen accommodatie-eigenaren en exploitanten een schat aan informatie op, zoals suggesties voor verduurzamingsmaatregelen en een schatting van de benodigde investeringskosten. Ook wij kunnen op basis van de data die uit Sport NL Groen voortkomen, beter inzicht geven in energieverbruik en uitgevoerde duurzaamheidsmaatregelen per accommodatie.”

Verduurzaming van de sportinfrastructuur gaat verder dan de energietransitie. Ook op het gebied van circulariteit kan de sport worden verduurzaamd. In voorgaande jaarrapporten ging het vooral over de te verwachten afvalberg van kunstgrasvelden en mogelijkheden om de topplagen te hergebruiken. In het afgelopen jaar is het

thema circulariteit verbreed met afvalscheiding, statiegeld en circulariteit van sportmaterialen. Dit is mede ingegeven door veranderde wet- en regelgeving, zoals wetgeving over single-use plastic. “We zien goede voorbeeldprojecten met betrekking tot single-use plastic en kunstgrasvelden, maar de aandacht voor andere circulari-

teitsdoelstellingen is over het algemeen nog te beperkt”, zo constateert Hoekman. “Dat blijkt onder meer uit de BOSA-aanvragen op dit onderwerp.”

EXPLOITATIE

Een groot deel van de gemeentelijke sportuitgaven is gerelateerd aan het

“VOOR EEN ZWEMBAD IS SCHOOLZWEMMEN FINANCIIEEL NIET RENDABEL. HOUD JE VAST AAN DE DOELSTELLING DE EXPLOITATIELASTEN TE VERMINDEREN, OF GA JE VOOR DE MEERWAARDE VAN SCHOOLZWEMMEN?”

Remco Hoekman (directeur Mulier Instituut)

bouwen, onderhouden en exploiteren van sportaccommodaties. Vandaar dat in elk jaarrapport een hoofdstuk wordt gewijd aan exploitatie en beheer. In het jaarrapport over 2021 is specifieke aandacht voor flexibele exploitatiemodellen voor sportparken. Hoekman: “Flexibele exploitatiemodellen worden onder meer toegepast bij het verhuren van sportparken aan verschillende gebruikers op basis van gebruiksuren. Dit vergroot in potentie het gebruik van sportparken, maar werkt in de praktijk niet altijd even goed. In veel gevallen ontbreken partijen die naast de hoofdgebruiker de sportvelden voor een paar uur willen huren. Daarbij zijn de randvoorwaarden vaak niet gericht op het mogelijk maken van deelgebruik.”

Net als voor verduurzaming is in het Nationaal Sportakkoord een doelstelling opgenomen met betrekking tot de exploitatie: ‘exploitatietekorten van sportaccommodaties worden kleiner’. In sommige gevallen wringt het terugdringen van de exploitatielasten echter met het verhogen van de maatschappelijke meerwaarde van sport, stelt Hoekman. “Stel, op een open sportpark is een buitenschoolse opvang gevestigd. De kinderen zouden

gebruik kunnen maken van de tennisbanen, die ook op het sportpark liggen. Als de exploitant volgens de doelstelling van het sportakkoord de exploitatiekosten wil verminderen, zal hij geld aan het kinderdagverblijf moeten vragen voor baanhuur. Je kunt ook zeggen: ik benut de maatschappelijke meerwaarde van een open sportpark door de kinderen uit de wijk en van de buitenschoolse opvang gratis gebruik te laten maken van de tennisbanen. Ander voorbeeld: schoolzwemmen is belangrijk voor de zwemveiligheid en kan een bijdrage leveren aan de zwemvaardigheid en de gezondheid van kinderen. Voor een zwembad is schoolzwemmen echter financieel niet rendabel. Houd je vast aan de doelstelling de exploitatielasten te verminderen, of ga je voor de meerwaarde van schoolzwemmen? Uiteindelijk is dit een politieke overweging: hoeveel heb je als gemeente over voor het vergroten van de maatschappelijke meerwaarde van sportvoorzieningen?"

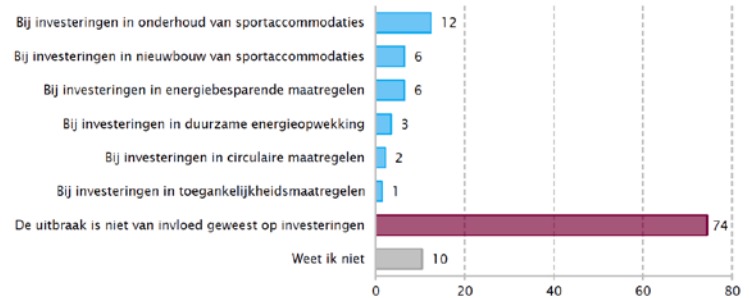
OPENBARE RUIMTE

De coronamaatregelen hebben in 2021 een groot effect gehad op het gebruik van de sportaccommodaties. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat in het jaarrapport de gevolgen van de coronapandemie ter

sprake komen in onder meer het hoofdstuk over de beweegvriendelijke omgeving. "Tijdens de lockdowns waren de sportaccommodaties gesloten. Hierdoor nam het gebruik van de openbare ruimte voor sportbeoefening toe. We constateer-

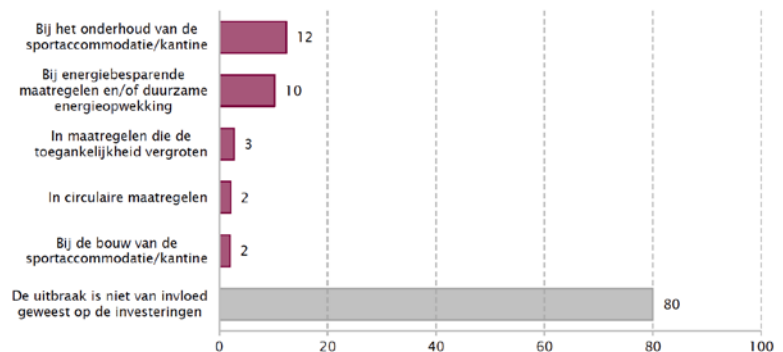
den dat al in het jaarrapport over 2020; in 2021 bleef deze trend standhouden." De groei in populariteit van anders georganiseerde sporten in de openbare ruimte heeft geleid tot meer aandacht voor dit thema bij gemeenten. De beleid-sensitieve

Percentage gemeenten waar de uitbraak van het coronavirus van invloed is geweest op investeringen voor gemeentelijke sportaccommodaties, per type investering (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=135)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, september 2021.

Percentage verenigingen waar de uitbraak van het coronavirus van invloed is geweest op investeringen, per type investering (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=416)

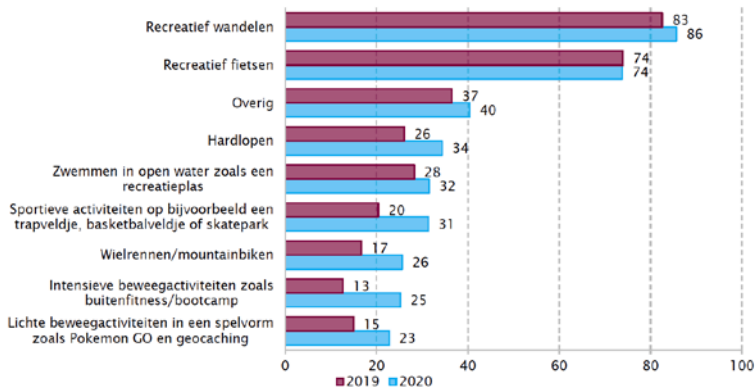

Bron: Mulier Instituut, Verenigingspanel, zomer 2021.

“WE ZIEN GOEDE VOORBEELDPROJECTEN VAN SINGLE-USE PLASTIC EN KUNSTGRASVELDEN, MAAR DE AANDACHT VOOR ANDERE CIRCULARITEITSDOELSTELLINGEN IS OVER HET ALGEMEEN NOG TE BEPERKT”

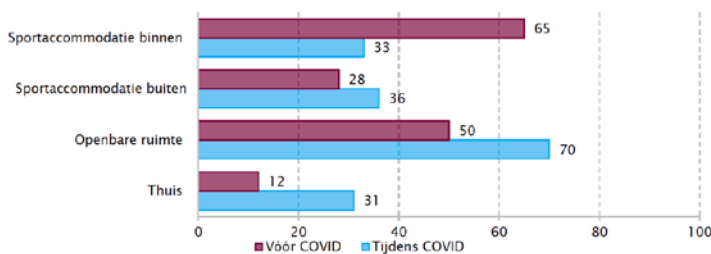
Remco Hoekman (directeur Mulier Instituut)

Deelname aan verschillende activiteiten in de openbare ruimte in de afgelopen 12 maanden in Nederland, in 2019 (n=1.503) en 2020 (n=1.500), door 16-79-jarigen (in procenten, minimaal één keer per jaar)

Bron: Mulier Instituut, Nationaal Sportonderzoek (NSO), najaar 2019 en 2020.

Gebruik van sportaccommodaties, de openbare ruimte en eigen huis voor sport- en beweegdoeleinden vóór en tijdens COVID (in procenten van sporters, n=2.737)

Bron: Grubben & Hoekman, nog te verschijnen; LISS-panel 2021, bewerking en analyse Radboud Universiteit.

Kernindicator Bewegriendelijke Omgeving (KBO) geeft op gemeenteniveau inzicht in hoeverre de openbare ruimte beweegvriendelijk is. Hoewel de KBO geen richtlijn is, biedt deze wel aanknopingspunten om na te denken over de benodigde buitenruimte voor sport en bewegen en mogelijkheden om deze te optimaliseren. Hoekman: "Gemeenten zullen door het toegenomen sportieve gebruik van de openbare ruimte moeten nadenken over regulering van de diverse gebruikersstromen. Het komt steeds vaker voor dat bijvoorbeeld in een bos mountainbikers, wandelaars en andere gebruikers elkaar in de weg zitten. Daar komt bij dat de intrede van de Omgevingswet aanstaande is. Dit jaar zullen veel gemeenten hun definitieve Omgevingsvisie presenteren; wij zullen

deze analyseren op het gebied van sport en bewegen in de openbare ruimte en de resultaten presenteren in het volgende jaarrapport."

In het jaarrapport over 2021 wordt tot slot aandacht gegeven aan de ontwikkelingen op het gebied van buitenspelen. "Het belang van buitenspelen staat weer op ieders netvlies door de lockdowns tijdens de coronapandemie en berichtgevingen over de afname van motorische vaardigheden bij kinderen. Vorig jaar is de zogenoemde Buitenspeelcoalitie aan de slag gegaan, bestaande uit Jantje Beton, LOS, Krajicek Foundation en Johan Cruyff Foundation, met Kenniscentrum Sport en Bewegen en Mulier Instituut als kennispartners. Deze club zal de komende jaren aandacht vra-

“ER ZIJN NOG VEEL OUDERE SPORT-ACCOMMODATIES IN NEDERLAND, DIE ONVOLDOENDE ZIJN GEÏSOLEERD”

Remco Hoekman (directeur Mulier Instituut)

gen voor buitenspelen. Wij dragen hier ons steentje aan bij door onder andere in de komende jaarrapporten dieper in te gaan op gegevens over speelplekken en op het buitenspeelgedrag van kinderen.” ■

Meer lezen?
Het jaarrapport *Duurzame sportinfrastructuur 2021* is te lezen en te downloaden op <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26416/jaarrapport-duurzame-sportinfrastructuur-2021/>.